

Oslo, 26.1.2009

Høringsuttalelse NOU 2008:18 fra Faglig råd for restaurant- og matfag

Faglig råd for restaurant- og matfag har lest og drøftet utredningen med stor interesse. Vi vil berømme utvalget for en grundig gjennomgang av norsk fag- og yrkesopplæring og sekretariatet for et lettfattelig og godt skrevet dokument.

Undersøkelser viser at det er stor forskjell på gjennomføring av videregående opplæring mellom de som velger yrkesfaglige utdanningsprogram og de som velger studieforbereende utdanningsprogram. I tillegg er det store variasjoner innen de ulike utdanningsprogrammene. Den forskning vi kjenner til i denne forbindelse konsentrerer seg om eleven og hvilke faktorer som spiller inn mht. bortvalg og frafall. Vi mener det er behov for forskning som kan vise oss hva som skjer i skole og bedrift, og på hvordan rammefaktorene eventuelt kan medvirke til eller forhindre bortvalg og frafall. Vi ser også behovet for en styrket karriereveiledningstjeneste i denne forbindelse. Vi forventer at faget utdanningsvalg i ungdomskolen og prosjekt til fordypning i videregående opplæring vil bidra til økt gjennomføring.

Faglig råd for restaurant- og matfag mener det generelt er behov for holdningsskapende arbeid i forhold til norsk fag- og yrkesopplæring. Fagene, yrkene og kompetansen må i større grad fokuseres og løftes frem. Praktisk tilnærming til læring må være likeverdig med teoretisk tilnærming. Ved å gi yrkesfagene økt status vil også flere ha ønske om å velge yrkesfag og gjennomføre den utdannelsen de har begynt på. Utvalgets forslag om generell studieforbereidhet vil bidra til å øke status.

For mange forbinder fag- og yrkesopplæring med svake, teorisvake og skoletrøtte elever, med frafall- og mangel på læreplaner (til tross for at mange bransjer har stor mangel på lærlinger og stort behov for faglært arbeidskraft). Personer med fag- eller svennebrev sammenlignes med de svakeste elevene på studieforbereende kurs. Vi hører også dessverre mange eksempler på at elever blir fra rådet å ta et yrkesfag de ønsker fordi de er for ”flinke”.

Kommentarer til utvalgets forslag

Faglig råd for restaurant- og matfag vil poengtere viktigheten av at tiltak sees i sammenheng, slik at en kan oppnå synergieffekt og merverdien ved å sette i verk flere tiltak som griper inn i hverandre. Dersom en velger ett tiltak her og ett der, vil tiltakene kunne smuldre og miste noe av effekten.

Faglig råd for restaurant- og matfag ønsker å fremheve:

1. Kvalitet i opplæringen

Faglig råd for restaurant- og matfag vil prioritere kvalitet i opplæringen svært høyt. Dette fordi det vil bety mye for elevenes resultater, for økt gjennomføring i videregående opplæring og økt rekruttering til flere av yrkene som hører inn under samme utdanningsprogram. På denne måten vil bransjenes behov for faglært arbeidskraft i større grad bli dekket. Faglig råd vil fokusere på og prioritere følgende:

- **Etter- og videreutdanning av lærere, faglige ledere og instruktører**
 - Det må på nytt stilles spørsmål om hva yrkesfaglærerutdanningen og etter- og videreutdanningen bør inneholde med sikte på å ivareta bredden i utdanningsprogrammene i henhold til Kunnskapsløftet. Vi antar at dette vil kreve nye innfallsvinkler og nye metoder i undervisningen ved siden av utvikling av rent faglige kvalifikasjoner.
 - Faglige ledere og instruktører må få tilbud om etterutdanning og også kompetansegivende videreutdanning med sikte på å lede og legge til rette for opplæring i bedrift ihht Kunnskapsløftet. Læreplananalyse, instruksjon og veiledning og utvikling av planmessig og systematisk samarbeid mellom skole og arbeidsliv er sentralt. Denne gruppen må følge utviklingen i faget og holde seg faglig oppdatert.
 - Samarbeid skole- arbeidsliv står sentralt i Kunnskapsløftet. De ulike aktører må ha felles forståelse for fag- og yrkesopplæringen, og begreper tilknyttet Kunnskapsløftet. Det er derfor behov for å klargjøre og definere begreper.
- **Utvikle ledelse og organisering av fag- og yrkesopplæring på skolen**
 - Faglig råd for restaurant- og matfag mener det er behov for å sette fokus på ledelse av de yrkesfaglige utdanningsprogrammene på skolene. Det kan være behov for nytenkning. Blant annet vil vi peke på behovet og muligheten til å frikjøpe kunnskapsformidlere fra bransjer som en del av samarbeidet mellom skole og arbeidsliv.
- **Utstyrssituasjonen i skolen og kunnskap om hvordan utstyret brukes**
 - Utstyrssituasjonen på skolene må være slik at grunnleggende undervisningspraksis kan skje der. Lærerne må kunne formidle virkemåten og kunne bruke utstyret, slik at dette kan utnyttes maksimalt. Utstyret må være slik at skolen har mulighet til å dekke kompetansemålene i læreplanen.

- **Sørge for tilstrekkelig tilgang på råvarer og materialer i skolen med sikte på å utøve praktisk opplæring i henhold til læreplanene**
 - Noen skoler er avhengige av gode samarbeidsrelasjoner med lokalt næringsliv for å få tilgang på råvarer. Vi mener skolen selv må ta ansvar for å legge til rette for tilgang på råvarer og materialer, slik at det kan skje en planlagt undervisning og at undervisningen ikke skal gjøre seg avhengig av velvillige sponsorer.
- **Materiell – læremidler må være kvalitetssikret**
 - Læremidler som blir utviklet for Kunnskapsløftet må være kvalitetssikret. Det må være mulig å forhindre store mangler og direkte feil i læremidlene. Det bør gjeninnføres en godkjenningsordning for læremidler.
- **Yrkesretting av programfag og fellesfag**
 - Faglig råd støtter utvalgets forslag til tiltak.
- **Gjennomgående dokumentasjonsordning**
 - Faglig råd mener det er behov for en gjennomgående, forskriftsfestet dokumentasjonsordning som dekker hele utdanningsløpet. Ordningen bør ikke være for omfattende og den må utvikles i samarbeid med partene.

2. Generell studieforberedthet

Pkt. 6.4.7 Forslag til tiltak

Faglig råd for restaurant- og matfag støtter utvalgets forslag om generell studieforberedthet, og at retten om påbyggingskurs utvides til de som har fullført yrkesfaglige utdanningsprogram.

Fleksible utdanningsløp

I tillegg til rett til påbyggingskurs i fellesfag for de som har fullført yrkesfaglig program, bør det også vurderes behov andre veien. Vi vet at mange av elevene som fullfører fellesfag ikke begynner på høyere utdanning. Da bør det kanskje åpnes for en rett (eller mulighet) til å søke læreplass og hvis de får læreplass bør de få tilrettelagt spesielt tilpassede kurs, slik at de kan ta nødvendige programfag og få mulighet til å gå opp til fagprøve etter fullført læretid.

3. Forskning og utvikling - dokumentasjon

Pkt. 6.8 Forskning og dokumentasjon om fag- og yrkesopplæring

Faglig råd for restaurant- og matfag støtter opprettingen av forskningssentre som utvikler spesialkompetanse innen fag- og yrkesopplæringen. Vi støtter også tiltak som en bedre samordning av datamateriell, statistikk for hele den videregående opplæringen inkludert opplæring i bedrift. I tillegg vil gjennomføring av en årlige nasjonal forskningskonferanse innenfor fag- og yrkesopplæring være et viktig signal om at dette er et satsningsområde. En slik konferanse bør være statlig finansiert slik som utvalget foreslår. Utvalget fremhever behovet for mer forskningsbasert kunnskap om både yrkesfaglærerens, faglig leders og instruktørens rolle, dette støtter faglig råd (Pkt. 6.8.5 Tiltak).

4. Fagskolen

Faglig råd er enig med utvalget i at det bør være en større satsing på fagskolen, som imøtekommer behovet for spesialisert kunnskap innen de ulike fagene.

Det må legges til rette for samarbeidsarenaer mellom videregående opplæring, fagskoler og høyskole/ universitet.

5. Rådgiving og karriereveiledning

Faglig råd støtter utvalgets forslag til tiltak.

6. Øvrige kommentarer

Pkt. 6.3.5 Tilgang på læreplasser

Utvalget foreslår at lærlingtilskuddet justeres slik at det følger kostnaden for elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole. Faglig råd støtter dette forslaget.

Faglig råd for restaurant- og matfag foreslår at lærlingtilskuddet følger samme basistilskudd for alle lærlinger.

Pkt. 6.7.2 Rekruttering av yrkesfaglærere

Faglig råd oppfatter at dette allerede er et problem innen enkelte fag og at dette bare vil forsterke seg. Vi ser på forslagene til tiltak i sammenheng med innsatsområde 3 innen kvalitetsutviklingen og støtter tiltakene. Satsing på faglige ledere og instruktørens kompetanseheving fremheves på kort sikt. Faglig råd forventer at stipendordninger og lønnskompensasjonsordninger kan bidra til at en får til et raskere løft i riktig retning.

Pkt. 6.7.4 Instruktørens rolle og kompetanse

Utvalgets forslag til tiltak som styrker instruktørens rolle støttes. Kravet til veilederkompetanse og kompetanseheving for instruktøren styrkes. Fylkeskommunen må ha ansvar for dette, i tillegg må instruktøren få kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste ved deltakelse på kurs. Vi støtter også forslaget om at det må utvikles gode systemer for hospitering og utveksling av personale mellom skole og arbeidsliv. Samme fokus må også settes på faglig leder.

Pkt. 6.7.5 Yrkesfaglæreren

Vi støtter utvalget i forhold til at det vil være behov for å sette inn ekstraordinære tiltak for å sikre rekrutteringen til lærere i fag- og yrkesopplæringen. Utvalgets forslag om særskilte stipendordninger kan være et godt tiltak.